

Nr 4.

Ankom till riksdagens kansli den 2 april 1935 kl. 2 e. m.

Andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 4, i anledning av väckt motion angående en mera rättvis beräkning av mindre jordbrukares premier enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete.

I en inom andra kammaren väckt och till dess fjärde tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 144, har herr *Olsson* i *Staxäng m. fl.* hemställt, att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning i syfte att få till stånd en rättvisare beräkning för mindre jordbrukares premier till riksförsäkringsanstalten.

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

I anledning av en inom första kammaren väckt och med ovan nämnda motion II: 144 likalydande motion, I: 62, har första kammarens andra tillfälliga utskott, till vilket sistnämnda motion hänvisats för förberedande behandling, i vederbörlig ordning införskaffat yttrande över densamma av riksförsäkringsanstalten. Andra kammarens fjärde tillfälliga utskott, som beretts tillfälle att taga del av detta yttrande, har såsom bilaga fogat densamma till detta utlåtande.

I föreliggande motion hava i två olika avseenden anmärkningar riktats *Utskottet.* mot det sätt, på vilket mindre jordbrukare debiteras avgifter till riksförsäkringsanstalten enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete. Den ena hänför sig till uppgörandet av de s. k. arbetsgivarförteckningar, vilka ligga till grund för premiedebiteringen, och den andra till själva debiteringen av avgifterna.

Vad den förstnämnda frågan beträffar framgår av det bifogade yttrandet, att riksförsäkringsanstalten nyligen genomfört en omläggning av systemet för upprättandet av arbetsgivarförteckningarna i syfte att få de däri meddelade uppgifterna att närmare ansluta sig till de faktiska förhållandena i fråga om antalet anställda under det år försäkringsavgifterna avse, än som varit möjligt med den förut tillämpade metoden. Vad i nu berörda avseende anförts i motionen torde med hänsyn härtill icke böra föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

Motionärernas huvudanmärkning riktar sig emellertid mot det förhållandet, att riksförsäkringsanstalten vid debiteringen i arbetsgivarförteckningarna av försäkringspremierna för mindre arbetsgivare utgår från vissa an-

tagna genomsnittslöner. Enligt motionen ligga dessa löner ofta avsevärt högre än de i verkligheten utbetalda, varigenom i många fall för höga premier skulle debiteras de mindre lantarbetsgivarna.

Vid bedömandet av den sålunda framförda anmärkningen bör till en början uppmärksammas, att antalet mindre arbetsgivare med försäkring i riksförsäkringsanstalten uppgår till cirka 550 000. För att förvaltningskostnaderna för dessa arbetsgivares försäkring skola kunna hållas inom rimliga gränser torde det vara nödvändigt att för premiedebiteringen tillämpa ett tämligen schematiskt förfaringssätt. Vill man komma fram till en sådan ordning, att premien i det enskilda fallet alltid anpassas efter faktiskt utbetalda löner, kontant och in natura, är det nödvändigt att införa deklaraionsplikt även för de mindre arbetsgivarna, vilket å ena sidan skulle för dessa innebära ett icke oväsentligt besvär och å andra sidan för statsverket medföra väsentligt ökade administrationskostnader. De fördelar som stå att vinna på en sådan väg skulle enligt utskottets mening mer än uppvägas av dessa olägenheter, varför en sådan anordning icke torde böra ifrågasättas.

Tänker man sig åter en generell sänkning av de genomsnittslöner, som nu ligga till grund för premieberäkningen, torde detta, såsom riksförsäkringsanstalten framhåller, nödvändiggöra en ökning av de tillämpade premiesatserna, varför en dylik åtgärd sannolikt ej skulle medföra någon minskning av avgiftsbeloppen.

Givet är emellertid att särskilda fall förekomma, då premiedebiteringen med det tillämpade förfaringssättet blir för hög. I flertalet dylika fall torde det emellertid röra sig om jämförelsevis små belopp, vartill kommer att möjlighet ju finnes att genom hänvändelse till riksförsäkringsanstalten få rättelse till stånd.

På grund av det anförda får utskottet, som därjämte förutsätter att riksförsäkringsanstalten låter sig angeläget vara att söka åstadkomma en så rättvis avgiftspåföring som förhållandena medgiva, hemställa,

att förevarande motion icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 2 april 1935.

På utskottets vägnar:

ELOF LINDBERG.

Närvarande: herrar *Lindberg* i Umeå, *von Seth*, *Landgren*, *Falk*, *Frankenberg*, *Näslund*, *Andersson* i Södergård, *Hagberg* i Malmö, *Beck* och *Gustavson* i Västerås.

Bilaga.

Till Riksdagens första kammarens tillfälliga utskott nr 2.

I skrivelse den 8 februari 1935 har Kungl. Maj:t anbefallt riksförsäkringsanstalten att avgiva och till riksdagens första kammarens tillfälliga utskott nr 2 senast den 20 februari 1935 överlämna yttrande över en inom kammaren väckt motion, nr 62, angående en rättvisare beräkning av mindre jordbrukares premier till riksförsäkringsanstalten.

Till åttlydnad härav får riksförsäkringsanstalten anföra följande.

Lagen om försäkring för olycksfall i arbete stadgar icke någon skyldighet för arbetsgivare att utan anmaning göra anmälan om försäkringspliktig verksamhet eller avlämna sådana uppgifter, som erfordras för bestämmande av försäkringsavgifterna. Riksförsäkringsanstalten är i stället hänvisad att för sin försäkringsverksamhet utnyttja de uppgifter om arbetsgivare och av dem anställd arbetskraft, som årligen inhämtas i samband med mantalsskrivningen och jämlikt föreskrift i § 8 mom. 1 mantalsskrivningsförrordningen bliva antecknade i mantalsslängderna. Nämnda föreskrift har för övrigt tillkommit just för ifrågakarande ändamål. Vad beträffar landsbygden, där ju som regel skriftliga mantalssuppgifter icke förekomma, måste givetvis även angående de här ifrågakarande förhållandena upplysningar inhämtas av de vid mantalsskrivningsförrättningarna närvarande kommunalombuden.

På grundval av de sålunda i mantalsslängderna införda uppgifterna om arbetsgivare och av dem sysselsatt arbetskraft upprättas av anstaltens mantalsombud (mantalsskrivningsförrättarna) de i motionen omnämnda arbetsgivarförteckningarna. I dessa angivas för varje arbetsgivare, hos vilken i regel under året äro anställda högst fyra tjänare eller andra arbetare, antalet helårsarbetare ävensom den sammanlagda beräknade arbetstiden för övriga arbetare, varvid särskilda uppgifter lämnas för varje slag av rörelse eller verksamhet, som av samma arbetsgivare utövas. Dessa uppgifter läggas därefter av anstalten till grund för debitering av försäkringsavgifter för i anstalten försäkrade s. k. mindre arbetsgivare (d. v. s. sådana, vilka sysselsätta mindre arbetarantal under hela året än fem). Försäkringsavgifterna för dessa arbetsgivare uttagas i samband med kronouppbörderna. Antalet efter senaste mantalsskrivning i förteckningarna upptagna mindre arbetsgivare uppgår till omkring 560 000, varav omkring 535 000 med försäkring i riksförsäkringsanstalten.

För ifrågakarande avgifters påförande har riksförsäkringsanstalten utarbetat en tariff, i vilken för olika förekommande yrken angives det premiebelopp, som skall påföras för varje under helt år sysselsatt arbetare. Till grund för bestämmandet av detta premiebelopp ligger en med hänsyn till yrket bestämd premiesats och ett likaledes med hänsyn till yrket antaget avlöningsbelopp, vilket — särskilt för män och särskilt för kvinnor — beräknats såsom genomsnittsvärde för olika slag av inom yrket använda arbetare. Härvid göres även åtskillnad på städer, köpingar och municipalsamhällen samt landsbygden i övrigt. Vad särskilt jordbruket beträffar, sker beräkningen i anslutning till bestämmelserna i gällande kollektivavtal.

Därest en arbetsgivare anser, att i arbetsgivarförteckningen avgift blivit honom obehörigen eller oriktigt påförd, äger han jämlikt § 6 förordningen den 31 mars 1922 (nr 130) angående uppbörd av avgifter för försäkringar i riks-

försäkringsanstalten jämlikt lagen om försäkring för olycksfall i arbete för erhållande av rättelse göra anmälan hos riksförsäkringsanstalten inom ett år efter det avgiften senast bort hava erlagts. I sådana fall plägar anstalten infordra uppgift om de faktiska avlöningsbelopp, som arbetsgivaren utgivit till hos honom anställda arbetare, varefter avgiften med ledning härav regleras och vad som kan hava blivit för mycket erlagt återbetalas.

Med det sålunda tillämpade systemet för erforderliga uppgifters införskaffande och försäkringsavgifternas beräkning synes det erbjuda stora svårigheter att helt undvika en viss ojämnhet i debiteringsresultatet, beroende dels på att de i samband med mantalsskrivningsförrättningarna inhämtade uppgifterna ej alltid kunna vara fullt tillförlitliga, dels på att avlöningsförhållandena av skilda anledningar kunna vara olika hos olika arbetsgivare.

Vad den förstnämnda anledningen beträffar är motionärens uttalande, att »även om största noggrannhet och omsorg iakttages kunna många felaktigheter insmyga sig angående antal anställda arbetare och tillfälliga arbeten», otvivelaktigt riktigt. Att med en apparat av detta slag och ett material av sådana dimensioner helt undgå felaktigheter torde vara praktiskt omöjligt. Självfallet måste emellertid med ett dylikt system mycket bero på utformningen av detsamma och vad som därutinnan kan åtgöras för ernående av önskvärd precision och effektivitet. Riksförsäkringsanstalten har också oavslutligen ägnat och ägnar alltjämt mycken omsorg åt förbättring av metoderna för redovisningen i arbetsgivarförteckningarna och för att erhålla rättvisast möjliga resultat vid avgifternas påföring. Till belysande härav vill riksförsäkringsanstalten erinra om en nyligen genomförd, mycket betydelsefull omläggning av systemet i syfte att erhålla ett mera tillfredsställande resultat än som dessförinnan kunnat åstadkommas.

Tidigare tillämpades en sådan ordning att arbetsgivarförteckningarna för ett visst år upprättades i anslutning till den mantalsskrivning, som ägde rum under det närmast föregående året. De uppgifter, varå förteckningarna grundades, inneburo alltså egentligen endast förhandsantaganden om arbetsgivarförhållandena under det år, förteckningarna angåvos avse. I samma mån som de verkliga förhållandena emellertid icke kommo att motsvara dessa antaganden, blevo naturligtvis också de försäkringsavgifter, som debiterades i förteckningarna, felaktiga. För avhjälpande av denna brist i systemet visade det sig emellertid nödvändigt att företaga väsentliga omgestaltningar av riksförsäkringsanstaltens inre arbetsorganisation. Sedan verkställda undersökningar givit vid handen att dessa organisationsfrågor kunde lösas utan att fördenskull anstaltens förvaltningskostnader behöfde ökas, genomfördes — sedan viss författningsändring verkställdes — år 1934 sådan omläggning av ovanberörda system, att arbetsgivarförteckningarna för ett visst år upprättas i anslutning till den under *samma* år förrättade mantalsskrivningen. Härigenom kommer debiteringen av avgifterna att grundas på kända förhållandena under det år, avgifterna avse. I samband med omläggningen blev också den till mantalsombudens tjänst av anstalten utarbetade »Handledning för upprättande av arbetsgivarförteckningar» kompletterad och omarbetad. Denna handledning jämte vissa därmed sammanhängande cirkulär bifogas här i syfte att ytterligare belysa reformens innebörd och betydelse ävensom vad i övrigt från riksförsäkringsanstaltens sida åtgjorts i förevarande angelägenhet.

Ehuru helt visst icke heller det sålunda reformerade systemet kan beräknas fungera felfritt, får det dock anses utgöra ett betydelsefullt steg i förbättrande riktning. Någon ytterligare omläggning av detsamma torde i allt

fall icke böra ifrågakomma, förrän tillräckliga erfarenheter vunnits angående dess nuvarande bärighet.

Vad därefter beträffar frågan om åstadkommande av en redovisning i arbetsgivarförteckningarna av de faktiska avlöningsbeloppen för däri avsedda arbetare eller en klassificering av desamma efter löneförhållanden vill riksförsäkringsanstalten framhålla, att en sådan redovisning skulle kunna leda till en rättvisare premieberäkning endast om verkligen tillförlitliga uppgifter om löneförhållandena kunde väntas bliva resultatet av redovisningen.

För att erhålla en redovisning i förteckningarna av de verkliga lönebeloppen skulle det vara nödvändigt att ålägga samtliga mindre arbetsgivare skyldighet att avlämna skriftlig uppgift rörande hos dem anställda arbetares avlöningar, vilka i så fall skulle beräknas i överensstämmelse med stadgandena i olycksfallsförsäkringslagens 9 § om beräkning av årlig arbetsförtjänst. Denna skriftliga uppgiftsskyldighet skulle i stor utsträckning komma att åvila personer, som enligt stadgande i mantalsskrivningsförordningen befriats från skyldighet att avlämna skriftlig mantalsuppgift.

En klassificering efter löneförhållanden skulle möjligen kunna tänkas bliva åstadkommen genom att vid mantalsskrivningsförrättningen inhämtades uppgifter från de vid förrättningen närvarande kommunalombuden om de hos olika arbetsgivare anställda arbetarnas löneförhållanden, vilka uppgifter då skulle lämnas med ledning av den kännedom om förhållandena, som dessa ombud möjligen kunde förutsättas äga. Detta förfaringsätt skulle emellertid otvivelaktigt leda till att en mängd felaktigheter komme att insmyga sig beträffande dessa uppgifter. Om redan de nuvarande, relativt enkla uppgifterna rörande antalet anställda arbetare, även om största noggrannhet och omsorg iakttages, i många fall kunna bliva behäftade med felaktigheter, skulle detta med säkerhet i ännu högre grad komma att bliva fallet med de mera komplicerade uppgifterna om de anställda arbetarnas löneförhållanden.

Härtill kommer, att inhämtandet av individuella uppgifter om löneförhållandena skulle medföra ett ökat arbete med premiedebiteringen för de mindre arbetsgivarna inom riksförsäkringsanstalten med därav föranledd ökning av anstaltens förvaltningskostnader.

Motionären anför vidare, att de största felaktigheterna skulle uppstå genom att premierna för alla hos mindre arbetsgivare anställda jordbruksarbetare beräknades lika, oavsett om dessa arbetare vore fullgoda eller ej. Med anledning härav vill riksförsäkringsanstalten framhålla, att det svårigen lärer kunna låta sig göra att vid mantalsskrivningsförrättningarna inhämta tillförlitliga uppgifter om hithörande förhållanden. Även om så skulle kunna ske, bör emellertid ihågkommas, att om lönerna till unga ovana arbetare äro lägre än för de fullgoda, så är å andra sidan olycksfallsrisken för den ovane arbetaren i regel högre än för den fullgode. Den omständigheten, att den förre åtnjuter lägre avlöning är därför icke tillräcklig grund för antagandet, att även försäkringsavgiftens belopp för honom rättvisligen bör vara lägre än för den fullgode arbetaren.

Slutligen vill riksförsäkringsanstalten framhålla, att de antagna genomsnittslönerna i själva verket icke torde äga den betydelse för premiebeloppens storlek, som motionären synes förutsätta. Det är nämligen nödvändigt att upprätthålla en viss överensstämmelse mellan å ena sidan sammanlagda ersättningskostnaderna för olycksfall, som träffa i anstalten försäkrade, hos mindre arbetsgivare anställda arbetare och å andra sidan summan av de premiebelopp, som erläggas av dessa mindre arbetsgivare. En genomgående

sänkning av de genomsnittslöner, som användas vid premieberäkningen skulle därför nödvändiggöra en motsvarande höjning av premiesatserna så att summan av premiebeloppen icke lede någon minskning. En sådan höjning av premiesatserna skulle med säkerhet komma att gälla flertalet yrkesgrupper, och efter allt att döma även jordbruksgruppen.

Under åberopande av vad sålunda anförts får riksförsäkringsanstalten för sin del avstyrka ett bifall till motionen.

I handläggningen av detta ärende hava förutom undertecknade deltagit byråcheferna Eisen och Puke samt byrådirektören Wolff.

Stockholm den 16 februari 1935.

Sam Larsson.

David Östrand.